

Т А Қ Р И З И

роҳбари илмӣ ба диссертатсияи Абдуллозода Аҳтам Рустам дар мавзӯи
“Шартномаҳои консессионӣ: дурнамо ва рушд”, ки барои дарёфти
дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 12.00.03
– ҳуқуқи граждани; ҳуқуқи соҳибкорӣ; ҳуқуқи оилавӣ; ҳуқуқи
байналмилалӣ хусусӣ пешниҳод шудааст

Таҳқиқоти диссертациони Абдуллозода А.Р. ба яке аз масъалаҳои
рӯзмараи назария ва амалияи ҳуқуқи хусусии байналмилалӣ ва ҳуқуқи
граждани – шартномаҳои консессионӣ ва дурнамои рушди он дар шароити
Тоҷикистон бахшида шудааст.

Зикр бояд намуд, ки аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон
имкониятҳои васеи ҷалби сармояи хусусӣ барои таъмини иқтисодии устувори
иқтисодиёти кишвар ва барқарор намудани ҳамкориҳои давлат бо бахши хусусӣ,
махсусан тавассути бастанӣ шартномаҳои консессионӣ фароҳам оварда
шудааст.

Бо қабули Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи консессияҳо» соли
1997 дар ҷумҳурии мо расман ин шакли шарикӣ давлативу хусусӣ шакли
қонунӣ пайдо намуд, ки аз иродаи сиёсии давлат барои гузаштан ба сатҳи нави
ҳамкорӣ бо бахши хусусӣ шаҳодат меод. Шарикӣ давлат бо бахши хусусӣ
ва шаклҳои зуҳури он, алалхусус консессия дар Тоҷикистон ҳамчун падидаи
иқтисодӣ – ҳуқуқии нав ва ба таври амиқ омӯхташуда маҳсуб меёбад.

Таҳлили таҷрибаи хориҷии фаъолияти консессионӣ нишон медиҳад, ки
маҳз тавассути бастанӣ шартномаҳои консессионӣ, истифодаи дурусту
мақсадноки моликияти дар ихтиёри давлат қарордошта, инчунин
самаранокию сифатнокии хизматрасониҳо бо истифода аз чунин моликият
ҷиҳати қонеъ намудани талаботи истифодабарандагонӣ ниҳой таъмин
мегардад. Таҷрибаи миллии консессионӣ, аз ҷумла амалигардонии шартномаи
консессионии системаи энергетикӣ ВМКБ ва ба консессия супоридани
шоҳроҳи Душанбе - Чанок самаранокии худро нишон доданд. Масалан,
новобаста аз вазъи боду ҳаво хизматрасонӣ дар роҳи байналмилалӣ Душанбе
Чанок аз ҷониби консессиядор дар сатҳи зарурӣ ба роҳ монда шуда,
сифатнокии роҳ ва рафтуомади шабонарӯзӣ тавассути он таъмин гардидааст.

Бинобар муҳимияти дар сатҳи давлатӣ дастгирӣ ёфтани ташаббусҳои
бахши хусусӣ, Асосгузори сулҳу ваҳдати миллий - Пешвои миллат, Президенти
Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ханӯз соли 2010 дар Паёми
худ ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон қайд намуданд, ки дар ҷумҳурии
мо аз лиҳози ҳуқуқӣ бояд чунин як фазои озода муҳайё гардад, ки ҳар як фарди
хоҳишманди ташкили фаъолияти соҳибкорӣ чунин имкониятро дошта бошад
ва бо дастгириву Ҳимояи давлат фаро гирифта шавад. Ҳамчунин зикр гардид,

ки рушди устувори соҳибкорӣ кафили инкишофи бозътимоди иқтисодиёт ва паст гардидани шиддати таъсири бухрон буда, барои афзун шудани буҷети давлатӣ мусоидат хоҳад кард. Маҳз тавассути механизми ҳамкориҳои бахши давлативу хусусӣ кам кардани ҳиссаи маблағҳои буҷетӣ дар лоиҳаҳои инфрасохтори сармоягузорӣ имконпазир буда, чунин лоиҳаҳо бояд бештар ба лоиҳаҳои азнавсозӣ табдил дода шаванд ва дар ин маврид механизми консессияро истифода намудан лозим аст.

Дар асоси супоришҳои Роҳбари давлат муқаррароти Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи консессияҳо» ва масъалаҳои вобаста ба истифодаи объектҳои консессионӣ аз ҷониби мақомоти давлатӣ мавриди таҳлилу омӯзиши ҳамаҷониба қарор гирифта, дар натиҷа соли 2011 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи консессияҳо» дар таҳрири нав қабул гардид.

Мутаассифона, шартномаҳои консессионӣ ҳамчун таконбахши рушди иқтисодиёти кишвар, аз ҷумла истифодаи самараноки молу мулкҳои давлатӣ дар маҷмуъ ва канданиҳои фойданок дар алоҳидагӣ шуда натавонистанд.

Дар таҳқиқоти мазкур маҷмуи масъалаҳои назариявӣ ва амалии бастанӣ шартномаҳои консессионӣ ва таҳлилу муқоисаи таҷрибаи дигар давлатҳо дар ин соҳа мавриди баррасӣ қарор гирифтаанд. Тасдиқ гардидааст, ки то имрӯз аз ҷониби пажуҳишгарони ватанӣ баъзе паҳлуҳои алоҳидаи ҳуқуқӣ ва танзими шартномавии шартномаҳои консессионӣ таҳқиқ шуда бошанд ҳам, то ҳанӯз дар Тоҷикистон як таҳқиқоти ҳамаҷонибаи масъалаҳои танзими ҳуқуқии ҳамкориҳои давлат бо субъектҳои бахши хусусӣ дар шакли консессия гузаронида нашудааст. Набудани таҳқиқоти пурраи ҳуқуқии мавзӯ ва дар баробари ин, ҳамчун падидаи нав баромад намудани консессия дар ҷумҳурии мо имкон медиҳад, ки омӯзиши ҷанбаҳои назариявии шартномаҳои консессионӣ ва танзими ҳуқуқии он барои рушди минбаъдаи муносибатҳои консессионӣ дар Тоҷикистон заминаи муҳим гузарад.

Зимнан, диссертант дар назди худ мақсад гузоштааст, ки пеш аз ҳама таҳқиқоти ҳамаҷонибаи ҳуқуқии масъалаҳои назариявӣ ва амалии шартномаҳои консессиониро дар иртибот ба талаботи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон гузаронида, таҷрибаи миллӣ ва хориҷии консессионӣ бо дарназардошти самаранокии истифодаи моликияти дар ихтиёри давлат қарордошта таҳлил ва баҳри ҳалли мушкилоти ҷойдошта таклифҳои мушаххас пешниҳод намояд.

Бо дарназардошти расидани ба мақсади гузошташуда аз ҷониби муаллиф ҳалли вазифаҳои зерин ба нақша гирифта шудаанд:

- таҳқиқ ва муаррифии самаранокии шартномаҳои консессионӣ ҳамчун шакли муносибат байни давлат ва сармоягузори хусусӣ, инчунин муайян намудани заминаҳои танзими ҳуқуқии онҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон;

- таҳлили заминаҳои ҳуқуқии танзими муносибатҳои консессионӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон;

- гузаронидани таҳлили нуқтаи назари олимони ватанӣ ва хориҷӣ бо дарназардошти ба таври васеъ кушодани мафҳум ва хусусияти ҳуқуқии шартномаҳои консессионӣ;

- муайян намудани хусусиятҳои таркиби субъектони шартномаи консессионӣ ва тавсифи он аз нуқтаи назари иштирокчиёни муносибатҳои ҳуқуқии маданӣ;

- шарҳи хусусиятҳои бастанӣ шартномаи консессионӣ бо дарназардошти таваҷҷуҳи афзалиятнок ба интихоби озмунии консессиядор;

- гузаронидани таҳлили муқоисавии шартномаи консессионӣ бо дигар шартномаҳои ҳуқуқии маданӣ, ошкор намудани хусусиятҳои умумӣ ва фарқкунандаи он;

- муайян кардани номгӯй, ҳаҷми салоҳият ва вазифаҳои субъектҳои муносибатҳои консессионӣ;

- таҳқиқи масъалаи кафолатҳои ҳуқуқии консессиядор тибқи шартномаи консессионӣ;

- муайян намудани ҷанбаҳои назариявӣ ва амалии ҷавобгарии тарафҳо барои иҷро накардани уҳдадорӣҳо тибқи шартномаи консессионӣ;

- таҳия намудани пешниҳодҳои назариявӣ амалӣ ва тавсиявӣ ҷиҳати тақмили санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ва таъмини самаранокии татбиқи онҳо дар соҳаи фаъолияти консессионӣ.

Муаллиф мавзӯи зикршударо дар сатҳи баланди илмӣ таҳлил намуда, вазифаҳои гузошташуда иҷро ва муҳимтарин мушкилоти соҳаи консессияро дар кишвари мо ошкор ва баҳри тақмили қонунгузорӣ, инчунин муосиркунонии низоми фаъолияти консессионӣ тақлифҳои судманд пешниҳод шудаанд.

Объект таҳқиқотро маҷмӯи муносибатҳои ҷамъиятӣ ташкил додааст, ки дар асоси танзими шартномавӣ байни давлат ва субъектҳои бахши хусусӣ дар раванди ба имзо расонидан, иҷро ва қатъи шартномаҳои консессионӣ бо мақсади идоракунии самарабахшии моликияти давлатӣ ба амал меояд.

Ба ҳайси мавзӯи таҳқиқот қонунҳо ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва давлатҳои хориҷӣ, ки ба танзими ҳуқуқии шакли консессионии шарикӣ давлат ва бахши хусусӣ равона шудаанд, инчунин адабиёти умумӣ ва махсуси илмӣ дар ин соҳа баромад мекунад.

Навгонии илмӣ таҳқиқоти рисола аз он иборат аст, ки аввалин маротиба дар илми ватании ҳуқуқӣ таҳқиқи ҳамаҷонибаи масъалаҳои назариявӣ амалӣ ва танзими ҳуқуқии муносибатҳои консессионӣ анҷом дода шуд. Самтҳои асосии таҳқиқот ба муайян намудани дурнамои рушди ҳамкориҳои консессионии давлат ва соҳибкорӣ хусусӣ, таҳлили қонунгузорӣ дар ин соҳа, муайян кардани норасоӣҳои мавҷуда ва пешниҳоди тақлифҳои мушаххас барои тақмили он равона гардидааст.

Аҳамияти назариявӣ ва амалии таҳқиқоти рисола аз он иборат мебошад, ки муаллиф дар натиҷаи таҳқиқоти анҷомдода пешниҳодҳои назариявӣ амалӣ ва ташкилию стратегiero, ки метавонанд дар ҷараёни тақмили заминаҳои меъёрию ҳуқуқӣ ва ташкилии соҳаи консессия, инчунин танзими ҳуқуқии муносибатҳои консессионӣ байни давлат ва бахши хусусӣ муфид бошанд, манзур намудааст. Хулосаҳо ва пешниҳодҳо, ки дар қори илмӣ мазкур оварда шудаанд, метавонанд дар таҳқиқоти минбаъдаи ин мавзӯ,

фаъолияти таълимӣ ва такмили қонунгузории миллӣ дар соҳаи консессия истифода шаванд.

Саҳми шахсии докталаб аз омӯзиши ҳамаҷонибаи адабиёти илмӣ, санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, таҷрибаи амалии консессионӣ ва муқоисаи он бо таҷрибаи дигар давлатҳо сарчашма гирифта, бо дараҷаи навоари илмӣ рисола, махсусан таҳлилҳои назариявӣ, амалӣ, нуқтаҳои илмӣ пешниҳоднамуда ва хулосаҳо, ки дастоварди бевоситаи муаллиф мебошанд, асоснок мегардад. Услуби навишт ва изҳори андеша, масъалагузории илмӣ ва таклифҳо барои такмили қонунгузории соҳавӣ низ аз саҳми шахсии муаллиф дарак дода, дар раванди ҳуқуқҷӯдкунӣ ба инобат гирифтани таклифҳои муаллиф, ки дар мақолаҳои илмӣ пешниҳод гардидаанд, асоснокии мавқеи илмию амалии диссертантро инъикос менамояд.

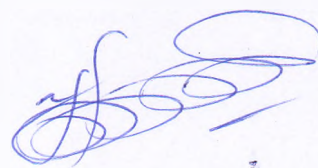
Вобаста ба мавзӯи диссертатсия аз ҷониби муаллиф 1 монография ва 15 мақолаҳои илмӣ, аз ҷумла 8 адад дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба нашр расонида шудааст.

Сохтор ва ҳаҷми диссертатсия бо мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот муайян гардидааст. Рисола аз муқаддима, се боб, ки ба нӯҳ параграф тақсим карда шудаанд, хулоса ва рӯйхати адабиёти истифодашуда иборат мебошад.

Таҳқиқоти диссертатсионии мазкур ба талаботи Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, № 267 тасдиқ шудааст, ҷавобгӯ мебошад.

Бо дарназардошти гуфтаҳои боло таҳқиқоти диссертатсионии Абдуллозода Аҳтам Рустам дар мавзӯи Шартномаҳои консессионӣ: дурнамо ва рушд” мутобик ба тамоми талаботи пешбинигардида анҷом ёфта, муаллифи он барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 12.00.03 – ҳуқуқи граждани; ҳуқуқи соҳибкорӣ; ҳуқуқи оилавӣ; ҳуқуқи байналмилалӣ хусусӣ тавсия дода мешавад.

Роҳбари илмӣ,
номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ,
Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар
Ҷумҳурии Тоҷикистон

Бобозода Умед

Имзои Бобозоду У.-ро тасдиқ мекунам.
Сармутахассиси Бахши умумӣ ва хизмати
давлатии мақомоти Ваколатдор оид ба
ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

Бекова З.М.

10.01.2023